

Mateja Habinc

OB PODELITVI MURKOVE NAGRADE IN PRIZNANJ

Slovensko etnološko društvo je v Narodnem muzeju 11. novembra (ob 11. uri), na martinovo, za življenjsko delo podelilo Murkovo nagrado, za posebne dosežke v etnološki vedi na Slovenskem v preteklem letu pa Murkovi priznanji. Letošnja dobitnica Murkove nagrade je mag. Helena Ložar Podlogar, priznanji pa sta prejela dr. Marjanca Klobtar in dr. Božidar Jezernik. Uredništvo vsem trem iskreno čestita, v nadaljevanju pa (v dogovoru s predsednikom komisije za podelitev omenjene nagrade in priznanj, dr. Janezom Bogatajem) objavljamo tudi (deloma okrnjene) utemeljitve.

Mag. Helena Ložar Podlogar, ki je prejela Murkovo nagrado za življenjsko delo, je leta 1966 diplomirala na Oddelku za etnologijo in Oddelku za nemški jezik s književnostjo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Kot učenka Herderjevega nagrajenca, dr. Nika Kureta, je dve leti študirala na univerzi na Dunaju, na Institut für Volkskunde. To ji je zagotovilo mnoge možnosti za sodelovanje, predvsem z avstrijskimi in nemškimi etnologi. Njeno temeljno delo je posvečeno raziskovanju šeg, predvsem tistih v življenjskem ciklu - ob rojstvu, poroki, smrti, med letnimi šegami pa se je posvetila predvsem pojavu maskiranja. Pripravila je eno najtemeljitejših vprašalnic o ženitovanjskih šegah. Odgovore je poglobila v posamičnih raziskavah - razen Gorenjske je obdelala vso Slovenijo, posebej pa je raziskala Ziljsko dolino in Dolenjsko, Prekmurje, Porabje in Kočevsko. Najtemeljiteje pa se je posvetila vprašanju ziljske ohceti. Očaral jo je tudi pojav maskiranja: dokumentirala in raziskala je pust na Banjški planoti, v Bohinju ob novem letu, v Dobropoljah in okolici. Iz zgodovine etnologije je raziskala več vprašanj, najpomembnejša pa sta njena prispevka o Antonu Trstenjaku in njegovem opisu ljudskega življenja v Prekmurju ter o nastajanju narodopisja Slovencev.

Že leta 1968 je postala članica nacionalne redakcije Demosa, časnika za mednarodne etnološke in folkloristične informacije, od leta 1973 pa je njegova urednica za Slovenijo. Od tega leta je pri mednarodni etnološki bibliografiji tudi področna urednica za Slovenijo in skrbi za uvrstitev naših etnoloških ter folklorističnih publikacij in člankov. Pri svojem več kot tridesetletnem delu na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU je poleg omenjenega naredila še veliko manj pomembnega, a nujnega in največkrat neopaženega dela. Sodeluje z uredništvom Enciklopedije Slovenije, pri Leksikonu etnologije Slovencev je odgovorna za področje šeg in navad, pripravila je več etnoloških bibliografij in indeksov kazal k posameznim publikacijam, prevedla več člankov in omogočila zadnji posthumno izdani zbornik Nika Kureta Opuscula selecta. Zadnji dve leti je tudi skrbna in vestna urednica zbornika Traditiones.

Dr. Marjanca Klobtar, dobitnica Murkovega priznanja za knjigo Kamnitani med izročilom in sodobnostjo, se je po diplomski iz etnologije in slavistike najprej zaposlila kot mlada raziskovalka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete, leta 1996 pa na kranjskem Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine. Od leta 1998 je v Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU raziskovalka ljudskega pesništva in njegovega etnološkega konteksta. Leta 1991 se je po končanem magistrskem študiju lotila raziskave Kamnika, ki jo je leta 1997 končala z uspešnim zagovorom doktorske disertacije. V delu Kamničani med izročilom in sodobnostjo je sintetizirano skoraj dvajsetletno avtoričino raziskovanje - od diplome o družtvih in prireditvah v Kamniku do krajših raziskav, povezanih s Kamnikom. V ljudskem slovstvu se stalno omenja kamniško purgarstvo, vendar je to le ljudski ekspresivni okrasek brez prave konotacije. To dobi šele v omenjenem delu Marjanca Klobtar, ki purgarstvo tudi znanstveno analizira, ga definira in razišče. Lahko rečemo, da je purgarstvo zdaj v slovenski etnologiji prvič temeljito obdelano. Hkrati pa je avtorici uspelo prikazati mesto Kamnik kot mesto nasprotij, vendar s pregledno strukturo in z rahlimi družbenimi vezmi, ki jih avtorica prikaže na podlagi sorodstva, skupin in društev, obenem pa ugotavlja, da sta prav mesto in meščanstvo s svojo vsebino povezovala skrajna pola tamkajšnjega življenja - patriarhalnost in svetovljanstvo. Smer raziskovanja urbane kulture, ki jo je pred leti uspešno uveljavila slovenska etnologija, je s Kamnitani Marjanca Klobtar tako gotovo eno najboljših strokovnih del, ki v zadnjem letu izstopa po svoji inovativnosti in kakovosti.

Dr. Božidar Jezernik, avtor knjige Dežela, kjer je vse narobe: Prispevki k etnologiji Balkana, je redni profesor za kulturno antropologijo in etnologijo Balkana na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete in eden najplodnejših avtorjev zadnjih let, saj je v petih letih izdal kar štiri monografska dela. V knjigi Dežela, kjer je vse narobe Jezernik na trenutke hudomušno, na trenutke pa tragično opisuje genezo ustvarjanja skupnih evropskih predstav o prostoru, ki se ga danes vsi otepajo, o Balkanu. Ne pretiravamo, če pritrđimo enemu od recenzentov tega dela, da so Jezernikovi prispevki k etnologiji Balkana eno najpomembnejših tovrstnih humanističnih del v zadnjih letih, če že ne desetletjih. In to ne le v slovenskem merilu. Zanj je značilno ga izjemno subtilno navajanje bizarnih pričevanj različnih evropskih diplomatov, učenjakov, popotnikov in vojakov o deželah na Balkanu ter njihovih prebivalcih, izčrpno poznavanje različnih virov od 16. do 20. stoletja in občasno prav bravurozne primerjave s sorodnimi bizarnimi pričevanji z drugih koncev sveta, metodološka strogost in previdnost pri navajanju kakršnihkoli sklepov ter,

navsezadnje, izjemno sočen slog. Božidar Jezernik skozi zgodbe evropskih opazovalcev razgalja duhovno predstavo evropocentrizma, ki temelji na izmišljanju ekscesnega »drugega« in njegovi ekskomunikaciji. Polifoni zborček različnih predstavnihih viš o balkanskih divjakih pravzaprav bralcu ne zapoje kaj prida o samem objektu opisovanja, marveč z vztrajnim prepevanjem takšnih in drugačnih napevov nevede »govori« predvsem o sebi. Ta podoba, polna virtuosnih spektakelskih preobratov, pa cvetu evropske omike nikakor ni v čast. Avtor implicitno upošteva sodobno teoretsko literaturo, čeprav svoje teoretske sklepe ponuja v skrbno odmerjenih količinah. Drzne avtorjeve primerjave bi obvisile v zraku, če ne bi bilo za njimi globokega teoretskega premisleka. Jezernikovo delo je nastajalo dobro desetletje in je njegovo najbolj zrelo deio doslej. Obilica gradiva, prepričljive primerjalne analize, zlahten in privlačen slog ter antropološka širina so bistvene prvine tega izjemnega dela, ki je zato neizbrisljiv mejnik v razvoju (ne le) naše stroke.

